

Vận hành thị trường phát điện cạnh tranh: Hướng đi mới trong quản lý giá điện tại Việt Nam

VŨ ĐÔNG (thực hiện)

Từ ngày 01/7/2012 sẽ chính thức vận hành thị trường phát điện cạnh tranh sau 1 năm thử nghiệm. Kể từ ngày vận hành chính thức, 48 trong 73 nhà máy điện có công suất lớn từ 30 MW trở lên sẽ trực tiếp chào giá trên thị trường dưới hai hình thức: 95% sản lượng điện được chào giá thanh toán theo hợp đồng giữa bên bán với đơn vị mua buôn duy nhất (Công ty Mua bán điện trực thuộc Tập đoàn Điện lực); 5% còn lại sẽ áp dụng hình thức thanh toán theo giá thị trường ở thời điểm giao ngay. Nói khác đi, đây là mô hình thị trường điều độ tập trung chào giá theo chi phí, từng bước giảm sự độc quyền của ngành Điện; giúp minh bạch hoá mọi hoạt động của ngành Điện. Phóng viên Tạp chí Công nghiệp đã có cuộc trao đổi với ông Đinh Thế Phúc, Phó Cục trưởng Cục Điều tiết Điện lực (ĐTĐL). Xin trân trọng giới thiệu tới bạn đọc!

Ông Đinh Thế Phúc

PV: Bộ Công Thương là cơ quan quản lý nhà nước được Chính phủ giao soạn thảo, hoàn thiện Đề án vận hành thị trường phát điện cạnh tranh (chính thức đi vào hoạt động từ tháng 7/2012), để nghị ông cho biết khái quát những nét cơ bản của Đề án này?

Ông Đinh Thế Phúc: Theo Quyết định số 26/2006/QĐ-TTg ngày 26 tháng 01 năm 2006 của Thủ tướng Chính phủ về lộ trình, các điều kiện hình thành và phát triển các cấp độ thị trường điện lực tại Việt Nam, Bộ Công Thương được Chính phủ giao chỉ đạo thực hiện xây dựng và phát triển thị trường điện lực tại Việt Nam theo Lộ trình phát triển các cấp độ thị trường điện được duyệt; ban hành các quy định cho vận hành thị trường điện

và hoạt động điều tiết tại các cấp độ phát triển thị trường điện.

Thị trường phát điện cạnh tranh Việt Nam là bước đầu tiên trong Lộ trình phát triển thị trường điện tại Việt Nam hướng đến mục tiêu đưa cạnh tranh vào khâu phát điện, tạo động lực cho các nhà máy điện nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh, đảm bảo sự minh bạch, công bằng trong hoạt động vận hành và định giá của khâu phát điện, đồng thời tạo tín hiệu thu hút và khuyến khích mọi thành phần kinh tế trong và ngoài nước đầu tư phát triển các nguồn điện mới.

Thị trường phát điện cạnh tranh vận hành theo mô hình thị trường điện tập trung chào giá ngày tới theo chi phí (day-ahead mandatory Cost-Based Pool). Theo đó, các đơn vị phát điện sẽ được quyền chủ

động chào bán điện trên thị trường, việc điều độ các nhà máy điện sẽ hoàn toàn căn cứ qua bản chào giá của nhà máy theo nguyên tắc huy động các mức công suất của các nhà máy có giá chào từ thấp đến cao đến khi đáp ứng đủ nhu cầu tiêu thụ điện của cả hệ thống.

Các nhà máy điện sẽ được thanh toán tiền mua điện theo hai (02) cơ chế: 95% sản lượng điện năng được thanh toán theo Hợp đồng mua bán điện giữa các nhà máy điện với Công ty Mua bán điện; 5% sản lượng còn lại sẽ thanh toán theo giá thị trường giao ngay. Tỷ lệ sản lượng điện năng thanh toán theo hợp đồng sẽ được xem xét, điều chỉnh hàng năm trên cơ sở đánh giá hiệu quả vận hành của thị trường và nâng cao tính cạnh tranh trên thị trường phát điện.

PV: Khi thị trường phát điện cạnh tranh chính thức đi vào hoạt động sẽ có những thuận lợi, khó khăn và bất cập gì, thưa ông?

Ông Đinh Thế Phức: Vận hành thị trường phát điện cạnh tranh chính thức có thể sẽ gặp một số khó khăn ban đầu, bởi đây là vấn đề mới và phức tạp. Đơn vị vận hành thị trường điện, hệ thống điện và các nhà máy điện chưa có nhiều kinh nghiệm khi phải vận hành thị trường điện trong điều kiện chuyển đổi từ cơ chế vận hành tập trung sang cơ chế vận hành theo thị trường mà vẫn phải đảm bảo cung cấp điện liên tục, ổn định; đảm bảo vận hành tối ưu hệ thống điện nhưng vẫn phải đáp ứng yêu cầu tạo sự cạnh tranh minh bạch, công bằng với mọi thành viên trong thị trường điện. Trong thời gian đầu, có thể sẽ có những nhà máy điện chào giá không hợp lý dẫn đến việc vận hành các tổ máy không được tối ưu; việc lập lịch, huy động, thanh toán hoàn toàn theo một cơ chế mới. Chính vì vậy, việc vận hành thị trường điện trong giai đoạn đầu rất cần có sự giám sát chặt chẽ của cơ quan có thẩm quyền của Nhà nước vào các khâu lập lịch, huy động, vận hành và thanh toán để thị trường điện đi đúng mục tiêu. Kinh nghiệm của các nước cho thấy, để đáp ứng hoàn toàn các yêu cầu trên cần phải vận hành thị trường điện một thời gian nhất định.

Tuy vậy, vận hành thị trường phát điện cạnh tranh hoàn chỉnh cũng có những thuận lợi, đó là: Thị trường phát điện cạnh tranh thí điểm đã qua gần một năm thử nghiệm. Tính đồng bộ của hệ thống các văn bản pháp lý, tính đáp ứng của hệ thống hạ tầng kỹ thuật đã được kiểm tra, tạo điều kiện cho các đơn vị điện lực làm quen với các cơ chế vận hành của thị trường. Từ đó, làm cơ sở để

điều chỉnh, bổ sung hệ thống văn bản pháp lý, hệ thống hạ tầng kỹ thuật để chuyển sang vận hành thị trường phát điện cạnh tranh chính thức. Đến thời điểm hiện tại, việc vận hành hệ thống cơ sở hạ tầng thị trường điện, thực hiện thu thập xử lý và lưu trữ số liệu đo đếm điện năng và các quy định, quy trình thị trường điện đã được điều chỉnh, bổ sung kịp thời, phục vụ vận hành thị trường phát điện cạnh tranh chính thức.

PV: Xin ông cho biết việc vận hành thị trường phát điện cạnh tranh từ ngày 01/7/2012 sẽ đem lại những lợi ích như thế nào đối với người dân và doanh nghiệp ngành Điện?

Ông Đinh Thế Phức: Việc triển khai thị trường phát điện cạnh tranh là bước đi đầu tiên trong lộ trình phát triển thị trường điện tại Việt Nam mà mục tiêu là đưa cạnh tranh vào khâu phát điện, tạo động lực cho các nhà máy điện nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh, đảm bảo sự minh bạch, công bằng trong hoạt động vận hành và định giá khâu phát điện, góp phần đảm bảo cho khách hàng được sử dụng điện với chất lượng cao và giá cả phù hợp nhất, đồng thời, tạo tín hiệu thu hút đầu tư phát triển các nguồn điện mới từ mọi thành phần kinh tế trong và ngoài nước. Từ đó, có khả năng giúp giải quyết được tình trạng thiếu điện xảy ra trong một số thời điểm vào mùa khô trong các năm qua. Về lâu dài, khi thị trường điện được phát triển lên các cấp độ cao hơn, các khách hàng tiêu thụ điện sẽ có cơ hội được lựa chọn nhà cung cấp điện cũng như được hưởng các lợi ích khác từ thị trường điện cạnh tranh.

PV: Theo ông, để thị trường phát điện cạnh tranh hoạt động một cách có hiệu quả, cần có những cơ chế và chính sách như

thế nào? Trách nhiệm, nghĩa vụ của doanh nghiệp và người dân đến đâu trong quá trình đẩy mạnh thực hiện thị trường phát điện cạnh tranh?

Ông Đinh Thế Phức: Trong thời gian qua, Cục Điều tiết Điện lực đã làm tất cả những gì tốt nhất có thể để thị trường phát điện cạnh tranh hoạt động hiệu quả. Những cơ chế, chính sách đã tương đối rõ ràng, minh bạch; công tác tái cơ cấu đã tiến được một số bước để hình thành các đơn vị thực hiện các chức năng trong thị trường điện hiệu quả, minh bạch hơn.

Tuy nhiên, như đã nói ở trên, thị trường điện chỉ là công cụ để thực hiện được mục tiêu chính của ngành Điện, đó là: Đưa cạnh tranh vào khâu phát điện, tạo động lực cho các nhà máy điện nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh, đảm bảo sự minh bạch, công bằng trong hoạt động vận hành và định giá của khâu phát điện, đồng thời tạo tín hiệu thu hút và khuyến khích mọi thành phần kinh tế trong và ngoài nước đầu tư phát triển các nguồn điện mới. Có nhiều nước trên thế giới thực hiện thị trường điện nhưng không phải nước nào thực hiện cũng thành công. Vì vậy mà tùy vào các đòi hỏi khách quan của thị trường điện để rà soát lại cơ chế chính sách, nếu thấy còn bất cập thì sớm sửa đổi, hoàn thiện cho phù hợp với điều kiện cụ thể của Việt Nam trong thời gian tới.

Để thị trường điện thành công, ngoài những cơ chế, chính sách hợp lý, sự quan tâm, ủng hộ, góp ý của các doanh nghiệp nói riêng cũng như người dân nói chung đóng vai trò rất to lớn, góp phần đẩy mạnh quá trình thực hiện thị trường phát điện cạnh tranh thành công.

PV: Xin cảm ơn ông về cuộc trao đổi!